

Өргүүт модельнай сельскэй библиотеката



(24.11. 1916 — 06.06.1991)

# **Хорсун буойун, хоомоёой хоһоонньут**

*Бэйиэт, тылбаасчыл,  
суруналыыс*

*Иннокентий Илларионович*

*Эртюков 105 сааһа*

1916 сыллаахха сэтинньи 24 күнүгэр Таатта улууһугар Тыараһа нэһилиэгэр дьаданы дьиэ кэргэннэ төрөөбүтэ. Аҕата Григорий Алексеевич Ийэтэ Акулина Егоровна



Балтараа ыйдааҕар дьоно аҕатын балтыгар Пелагея Константиновна Игнатьеваҕа ииттэрэ биэрбиттэр. Пелагея Константиновна кэргэнэ Игнатьев Григорий Алексеевич (Сырылатар Киргиэлэй)



## Убайа Семен Яковлевич Эртюков



Убайа Семен Эртюков икки сэрии кыттыылааҕа.  
“Кыһыл Сулус” уордьаннаах, үгүс бойобуой  
мэтээллэрдээх.

Иннокентий Эртюков 1973 сыллаахха “Убайбар”  
диэн хоһоону суруйбута.

Урут киирбитин – эрдэ сарсыарда

Олох суолугар дьыбардаахха,

Саха тыаларын сана сандаарда

Күн ойуута, сүүрбэһис сыллардаахха.

Көр эрэ, ыраах чарапчыланан,

Строд обургу дьигинитэн

Иһэр дии Тааттанан, Чурапчынан,

Субуруускай көстөр кэнниттэн.

Баһыыба Эйиэхэ ол туһугар

Оҕолоргуттан, дьоннугтан.

Икки сэрии эмэн саллаата,

Үлэлээ, олор үчүгэйдик.



1946 сыллаахха Мария Никифоровна  
Михайлованы кэргэн ылбыта.

Кинилэр 45 сыл устата ыал буолан  
олорбуттара, үс оҕону төрөспүттэрэ.  
Оҕолоро: Владимир, Мария, Кеша.

Поэт дьиэтин кэргэттэригэр – таптыыр  
Манятыгар, оҕолоругар ураты истин  
сыһыаннааҕа.

Кэргэнигэр анаабыт хоһооно.

### Маняҕа

Эн санныгын мин кэтит санным  
Таарыйа сылдыар буоллаҕына,  
Санаарҕаама дуу, барахсаным,  
Суолгар мунаах да кэллэҕинэ.

Ханнык да куһаҕан суоллары  
Хайа солоон, көнүл барыахпыт,  
Олохпутун оннук олорон,  
Үйэлээх саасытын монгохпут.



# ДЫИЭ КЭРГЭНЭ



Кэргэнэ  
Мария Никифоровна Михайлова



Улахан уола Эртюков Владимир  
Иннокентьевич  
устуоруйа билимин хандьыдаата,  
Саха Сирин чан үйэтинээҕи  
устуоруйатыгар идэтийбит  
археолог.



Кыыһа Эртюкова Мария  
Иннокентьевна  
Дьийэ кэргэнин кытта



Опороллор (Хангастан унга) – Иннокентий Илларионович Эртюков,  
Заскья Иванова Эртюкова, Семён Яковлевич Эртюков, тураллар –  
Клара, Борис Туласыновтар, Ирина Колесова



Федора Алексеевна  
быраатын И.И. Эртюков  
кэргэнэ Мария Никифоровна  
Эртюкованы кытта





1940 с. — Дьокуускайдаагы учуутал институтун бүтэрбит. Аармыйаҕа барыан иннинэ Токо оройуонун Уолбут сэттэ кылаастаах оскуолатыгар оскуола үөрэҕин чааһын сэбиэдиссэинэн, дириэктэринэн үлэлээбит.



- 1942 с. Өлүөхүмэ оройуонун военкоматынан Кыһыл Аармыйа кэккэтигэр ынырыллыбыт. Гвардия младшай сержана радиотелеграфист. Воронежской, Донской, Собуруулуу-Арбаангы, II-III-IV Украинской, Карельской—барыта сэттэ фронтна кыргыспыт. Румынияны, Болгарияны, Венгрияны уонна Австрияны босхолооһун кыргыһыларыгар кыттыбыт. Кыайы күнүн Берлингэ көрсүбүт.





## Бойобуой наџараадалара

Орден Красной Звезды

Звание: гв. мл. сержант  
в РККА с 01.06.1941 года

Место призыва: Олекминский РВК,  
Якутская АССР, Олекминский р-н,

Место службы: 9 гв. Пабр

Дата подвига: 06.03.1945, 06.04.1945-  
16.04.1945

Тов. ЭРТИКОВ на фронте с августа 1941 года. В бригаде с самого формирования на должности старшего радиотелеграфиста. В 216 Гв. ПАП. С Дона до Грозда всегда находился в боевых порядках пехоты и своей работой на радиостанции обеспечивал бесперебойную связь наблюдательных пунктов с огневыми позициями дивизиона. В марте месяце 1943 года, во время отступления наших частей из Харькова тов. ЭРТИКОВ, находясь на наблюдательном пункте в трудных обстановке обеспечил связь с дивизионом, несмотря на то, что здание где был ППП был окружен автоматчиками противника. Тов. ЭРТИКОВ с командиром батареи под автоматным огнем выдвинул оборудование радиостанции.

В бою за г. ВУДАПЕНТ тов. ЭРТИКОВ находясь с 1-м батальоном 305 СП держал радиосвязь с дивизионом. Дивизион вел огонь только по радио, это обеспечило продвижение данного батальона.

6.3.45 года под ШАРАШ противник сосредоточил крупные силы танков и пехоты, пошел в наступление. В тяжелый момент когда танки прорвали передний край подошли к КП на 300 метров и не было телефонной связи между порывом и только тов. ЭРТИКОВ смог развернуть свою радиостанцию и дивизион отбил атаку танков.

С 6 по 13 апреля 1945 года во время стремительных наступательных боев в районе оз. БАЛАТОН тов. ЭРТИКОВУ, как одному из лучших радистов, было поручено ответственное задание обеспечить связь с командиром 216 Гв. ПАП, что было тов. ЭРТИКОВЫМ выполнено.

К 11.4.45 года под хут. ГЕЯРИЛ противник сосредоточил крупные силы танков и пехоты, пошел в контратаку. Телефонная связь была порвана, дивизион открыл огонь по радио и автоматчики, которые подошли на 200 м к КП были отброшены. Тов. ЭРТИКОВ неустрашимостью и смелостью в отрыве от радики и обеспечил бесперебойную связь.



Красноармеец ЭРТИКОВ Инокентий Илларионович за то, что он 5 декабря 1944 года, находясь на командно-наблюдательном пункте командира дивизиона, невзирая на интенсивный артиллерийский огонь со стороны противника держал связь с огневыми позициями и связал три порыва телефонной линии, в результате чего был подавлен огонь действующей артиллерийской батареи противника.

Медаль «За боевые заслуги»  
21.12.1944

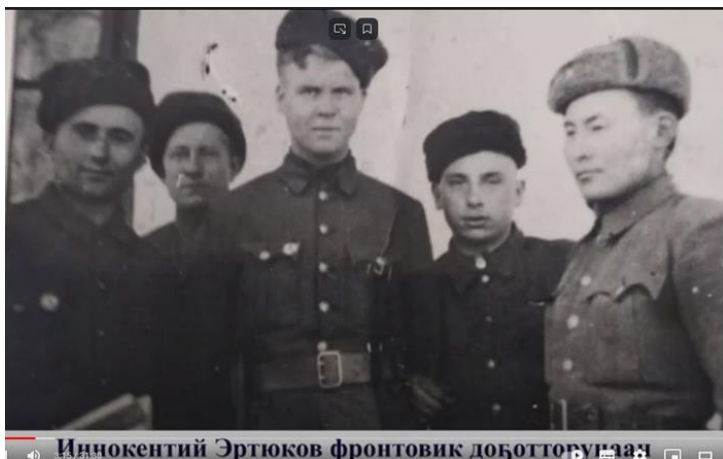
Красноармеец Эртикова Инокентия  
Илларионовича за то, что он 5 декабря 1944  
года, находясь на командно-  
наблюдательном пункте командира  
дивизиона, невзирая на интенсивный  
артиллерийский огонь со стороны  
противника держал связь с огневыми  
позициями и связал три порыва  
телефонной линии, в результате чего был  
подавлен огонь действующей  
артиллерийской батареи противника.



Ол курдук хас да  
хоһоонноро «Великая  
Отечественная» диэн  
хомурунньук Улуу  
Кыайыы 20, 25,30 сылын  
туолуутугар ананан  
тахсыбытыгар үс төгүл,  
«Ради жизни на земле»  
диэн кинигэбэ киирбиттэрэ

- Буйун-поэт И.И.Эртюков бэйэтин ахтытыгар манньк суруйбута:  
“Фронна да сылдьан, тобоостоох түгэн түбэстэр эрэ, хоһооннору суруйарым. Фронна тобоостоох түгэн диэн тугуй? Ити сынньаныы, сылаас хоско кырааскалаах остуолга дьоһуннанан олоруу буолбатах. Кыргыһылар быыстарыгар айанна биир эмэ күн тохтуу түһүү, өстөөх бумбалаабат, ытыалаабат кэмигэр окуопаба, землянкаба кылгас кэмнэ олоруу. Кумаабыгын ууран суруйар остуолун – тобутун, кааскан, планшетын, суумкан.”





### **Саллаат доборбор**

Мин, саха, эмиэ сирим иһин  
Халыйар хааны көрсүбүтүм.  
Сталинградка сэриилэһэн,  
Өстөөхпүн үүрсүбүтүм.

### **Саллаат тыла – итэбэй**

Ол сыллар ыарахан танк буоланнар,  
Куппун- сүрбүн таарыйан ааспыттар.  
Мин сүрэхпэр суолларын буланнар,  
Ыллыктарын тэлбиттэр.

Таанкалар тимир тингилэхтэринэн  
Тахсан эрэр оту кытта,  
Эдэр сааһым эриэккэс күннэрин  
Эмиэ сэрии тэпсибитэ.

# Суруйааччы доҕотторунаан



Болот Боотур – В.С. Соловьев  
уонна И. И. Эртюков



Саха суруйааччылара Москва  
куоракка А. Твардовскайдыын





## Буойун суруйааччылар



Хаартыскаға хаҕастан бастакы: В.А.Протодьяконов-Кулантай,  
И.И.Артамонов, В.С.Соловьев-Болот Боотур, Д.К.Сивцев-Суорун Омоллоон,  
Софрон П.Данилов, В.М.Новиков-Күннүк Урастыырап, И.И.Эртюков,  
С.О.Никифоров,





Хаҗастан уҗа: З.П. Саввин, И. И.  
Эртюков, Г. Г. Игнатъев





Сэрииттэн кэлэн баран  
 үлэлээбит сирдэрэ  
 1946 -1949 Дьокуускайдаагы  
 кинигэ кыһата,  
 1949 -1953 Эрэдээктэр «Эдэр  
 коммунист» хаһыат,  
 эрэдээктэр солбуйааччыта  
 1953 - 1958 Саха Сири  
 суруйааччыларын Сойуунун  
 Салалтата, эппиэттээх  
 сэкирэтээр  
 1959- «Бэлэм буол» хаһыат  
 редакцията, эппиэттээх  
 сэкирэтээр  
 «Хотугу сулус» сурунаал  
 редакцията, литературнай  
 сотрудник  
 1945 сылтан — ССКП чилиэнэ.  
 1950 с. — ССРС  
 суруйааччыларын Сойуунун  
 чилиэнэ.

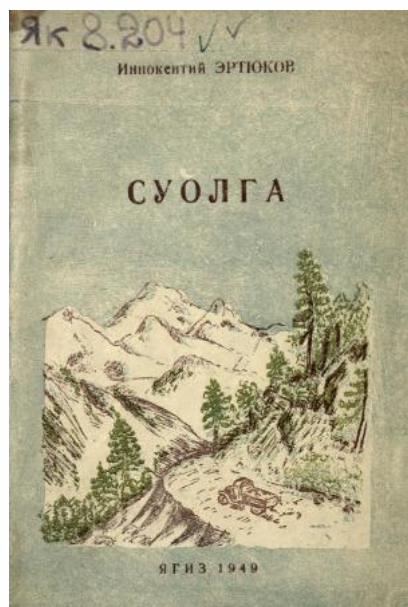


## 30-ча сүл "Бэлэм буол" хаһыакка таһаарыылаахтык үлэлээбитэ

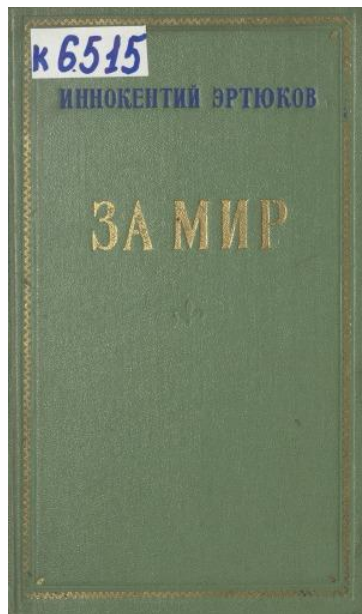


Ол сағананабы кэллэктиип: редактор С.А.Курчатова, эппиэттиир сэкиритээр, фронтовик поэт И.И.Эртюков, литэрэтиирэ отдeльгар Н.Е.Мординов -Амма Аччыгыһа, сурук отдeльгар Н.И.Протопопова, литература отдeльгар М.Д.Игнатъев, спорт отдeльгар И.С.Кычкин, бухгалтер Ф.В.Колодезникова, худохунньук С.В.Федоров, машинистка Е.А.Николаева, корректор Е.Попова, фотограф К.А.Бояков.

Хоһоонноро 1937 с. бэчээттэнэр. 1938 с. комсомол уонна Саха сиригэр  
гражданскай сэрии туһунан поэмата тахсыбыта.



1949



1953



1955



1959





1962



1965



1967



1969



1970



1974

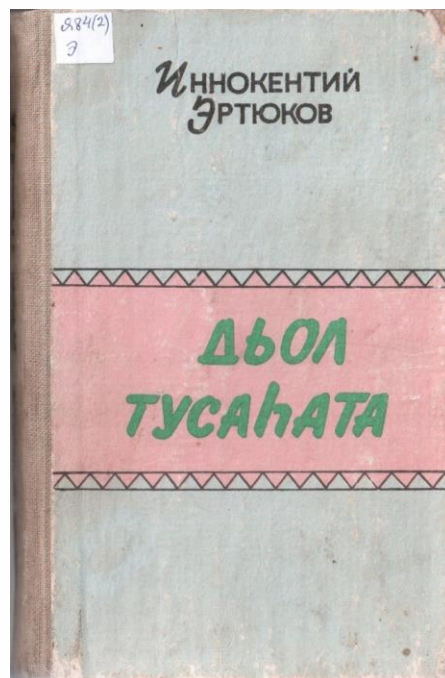


1976

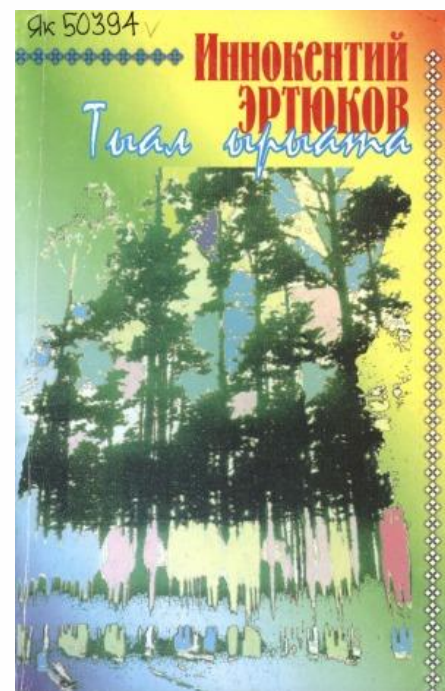




1980



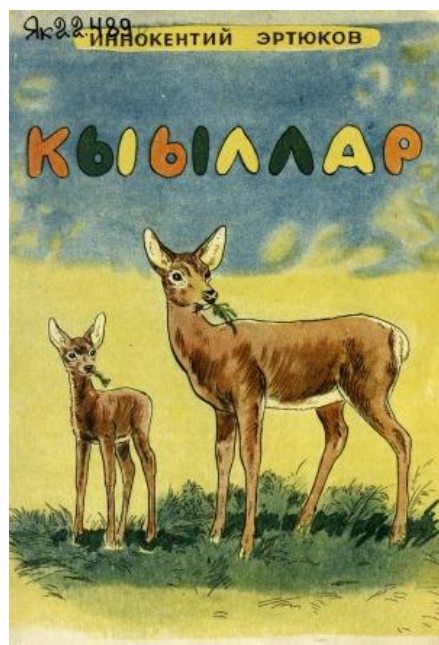
1986



2000



# Оџолорго кинигэлэрэ



1970



1972



1994



Эртюков, Иннокентий  
Илларионович

**Сүөһүлэр,  
дьиэ  
көтөрдөрө**

1975

Эртюков. Иннокентий  
Илларионович

**Кыталыктар: кыра  
саастаах оскуола  
оҕолорго**

1979

1980

**Сир  
оҕолоро**

1980

Эртюков, Иннокентий  
Илларионович

**Кыыллар  
хайдах  
эбиттэрий?**

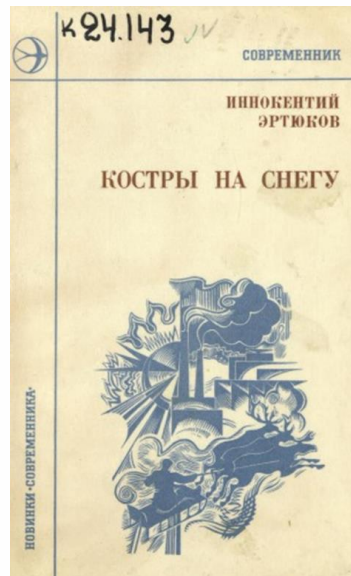
2016

2016

# Нуучча тылынан тахсыбыт кинигэлэрэ



1963



1973



1975

**За мир** – М. –  
Якутск : Кн. изд-  
во, 1953. – 64 с.

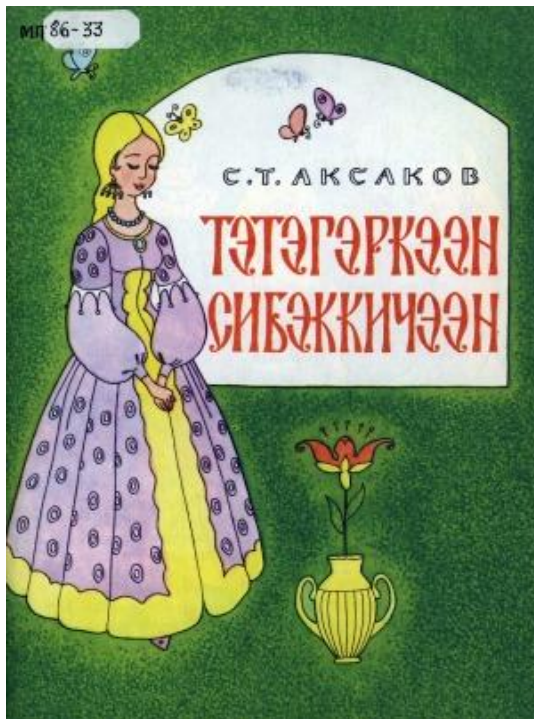
**Говорит якут** :  
стихи / пер. В.  
Корнилов. – М. :  
Сов. писатель,  
1963. – 48 с.

**Костры на снегу** :  
стихи / пер. В.  
Жуков. –  
Современник,  
1973. – 71 с.

**Салют** : стихи. –  
Якутск : Кн. изд-  
во, 1975. – 72 с.



# Тылбаасчыт



1986



1948

В. Катаев "Сын полка" сэнэнин, С. Маршак уонна Украина поэттарын хоһооннорун, С. Аксаков "Аленький цветочек" остуоруйатын сахалы тылбаастаабыта.



## **Наҕараадалара уонна ытык ааттара**

Саха АССР культуратын үтүөлээх үлэһитэ

Кыһыл Сулус уордьана (13.10.1945)

Икки «Бочуот Бэлиэтэ» уордьан

Мэтээллэр: «Бойобуой өнөлөрүн иһин»